

УДК 37.016

**PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL BASIS OF THE APPLICATION
OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN UKRAINIAN LITERATURE
LESSONS**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Kyrylenko N. I. / Кириленко Н.І.

Candidate of Philology, Assoc. Prof.

ORCID: 0000-0002-5982-7227

Marchenko E. O. / Марченко Є.О.

student

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Sumy, Romenska, 87, 40002 м. Суми, Роменська, 87, 40002

Анотація. У дослідженні аналізуються психолого-педагогічні засади впровадження інтерактивних технологій на уроках української літератури, спрямованих на перетворення учня з об'єкта на суб'єкт навчання. Обґрунтовано, що використання інтерактивних методів (мозковий штурм, робота в групах, рольові ігри) підвищує мотивацію, розвиває критичне мислення, креативність та емоційний інтелект. Визначено, що взаємодія «учень-учень» та «вчитель-учень» у діалоговому режимі забезпечує ефективне засвоєння матеріалу. Психологічна основа: стимулювання внутрішньої мотивації, розвиток критичного мислення та активна участь. Матеріал орієнтований на вчителів-словесників, які прагнуть модернізувати навчальний процес відповідно до вимог сучасної гуманістичної освіти.

Ключові слова: урок, література, психологія, педагогіка, інтерактивні технології навчання.

Abstract. The study analyzes the psychological and pedagogical principles of implementing interactive technologies in Ukrainian literature lessons aimed at transforming the student from an object into a subject of learning. It is substantiated that the use of interactive methods (brainstorming, group work, role-playing games) increases motivation, develops critical thinking, creativity and emotional intelligence. It is determined that the interaction of "student-student" and "teacher-student" in a dialogic mode ensures effective learning of the material. Psychological basis: stimulation of internal motivation, development of critical thinking and active participation. The material is aimed at teachers of literature who seek to modernize the educational process in accordance with the requirements of modern humanistic education.

Keywords: lesson, literature, psychology, pedagogy, interactive learning technologies.

Вступ.

Психолого-педагогічні принципи використання інтерактивних методів у процесі навчання української літератури базуються на визнанні активної ролі учня в пізнавальній діяльності. Сучасна школа, відповідно до положень Закону України «Про освіту» та Концепції «Нова українська школа», орієнтована на розвиток особистості, здатної до критичного мислення, взаємодії, рефлексії та

прийняття самостійних рішень [2, 7]. У цьому контексті інтерактивні методи розглядаються як необхідний інструмент для реалізації діяльнісного, компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів [8, 9].

Основний текст.

Психологічною передумовою інтерактивного навчання є положення культурно-історичної теорії Л. Виготського, згідно з яким розвиток інтелекту відбувається у спільній діяльності. Взаємодія між учнями створює «зону найближчого розвитку», де засвоєння знань значно ефективніше, ніж у разі індивідуального, ізольованого навчання [2]. Саме тому інтерактивні технології забезпечують природний механізм формування нових інтелектуальних структур – через діалог, обговорення, співпрацю та взаємне навчання [8, 9].

З позицій сучасної педагогічної психології інтерактивні методи сприяють формуванню внутрішньої мотивації до навчання. Учень, який бере участь у дискусії, аналізі тексту, творчій взаємодії або обговоренні позицій персонажів, перестає бути пасивним реципієнтом і стає суб'єктом навчальної діяльності [2, 8]. Державний стандарт базової середньої освіти наголошує на важливості створення мотиваційного освітнього середовища, у якому враховуються пізнавальні інтереси школярів та їх потреба в самовираженні [3]. Уроки української літератури, організовані на інтерактивних засадах, дають змогу реалізувати цей принцип завдяки емоційній насиченості мистецького матеріалу та можливості інтерпретації творів із різних позицій [6].

Застосування інтерактивних технологій має також виразне соціально-комунікативне підґрунтя. Українська література як навчальний предмет сприяє розвитку вміння вести діалог, аргументувати, створювати власні судження про художній текст, аналізувати мотиви та вчинки персонажів [6]. Педагогічна наука доводить, що обговорення прочитаного у співпраці з однокласниками підсилює здатність учнів до рефлексії та критичного мислення, оскільки вони стикаються з різними інтерпретаціями та змушені співвідносити їх із власними [8]. Саме ці вміння визначені в Державному стандарті як складники комунікативної, соціальної та культурної компетентностей, яких неможливо сформувати

виключно репродуктивними методами [3].

Важливо й те, що інтерактивні методи відповідають особливостям вікового розвитку учнів середньої школи. Психологи зазначають, що шестикласники характеризуються високою потребою у спілкуванні, рухливості, діяльній активності та вираженому емоційному сприйнятті художніх образів [2]. Отже, інтерактивні форми – рольові моделювання, обговорення, робота в парах, творчі завдання – узгоджуються з природними психічними процесами цього віку [1, 8]. Такий збіг психофізіологічних особливостей і методики навчання забезпечує високу ефективність уроків української літератури.

З психолого-педагогічної точки зору важливою умовою застосування інтерактивних методів є створення безпечного освітнього середовища. НУШ підкреслює, що навчання має ґрунтуватися на педагогіці партнерства, яка передбачає довіру, повагу й відкритість між учасниками освітнього процесу [7]. Якщо учні відчувають психологічну підтримку й свободу висловлювати думки, вони охочіше долучаються до дискусій, творчої діяльності, інтерпретацій тексту, що безпосередньо впливає на якість навчальної взаємодії [8, 9].

Висновки.

Отже, психолого-педагогічні основи інтерактивного навчання поєднують положення сучасних освітніх реформ, закономірності вікового розвитку школярів та наукові концепції розвитку мислення й комунікації. Уроки української літератури мають значний потенціал для реалізації цих підходів, оскільки художній текст є природним середовищем для діалогу, творчості, емоційної залученості та співпраці. Саме тому інтерактивні технології є важливим інструментом формування літературних та ключових компетентностей учнів у контексті Нової української школи.

Література

1. Барбара Д. Інтерактивні методи навчання у школі. Львів : Літопис, 2011.
2. Гуревич Р. С. Педагогічна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2011.

3. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09.2020. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>

4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>

6. Ковбасенко Ю. Методика навчання української літератури. Київ, 2017.

7. Концепція Нової української школи. Київ : МОН України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

8. Пометун О. І. Інтерактивне навчання: сутність і технології. Київ, 2004.

9. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004.